

Sygn. akt I ACa 996/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Ewa Kaniok (spr.)

Sędziowie: SA Edyta Mroczek

SA Dorota Markiewicz

Protokolant: Joanna Mikulska

po rozpoznaniu w dniu 11 września 2017 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa M. B.

przeciwko Skarbowi Państwa - Prokuratorowi (...) i Prezesowi Sądu (...)

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu (...)

z dnia 5 stycznia 2016 r., sygn. akt I C 258/12

I. prostuje oczywistą omyłkę zawartą w komparycji zaskarżonego wyroku w ten sposób, że wykreśla Komendanta (...) Policji jako reprezentanta Skarbu Państwa;

II. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie drugim w ten sposób, że zasądza od Skarbu Państwa na rzecz M. B. ustawowe odsetki od kwoty 20.000 zł (dwadzieścia tysięcy złotych) od 24 kwietnia 2012 r. do 4 stycznia 2016 r. oraz dalszą kwotę 5.000 zł (pięć tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od 24 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty;

III. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie czwartym w ten sposób, że zasądzoną w nim kwotę podwyższa do kwoty 12.600 zł (dwanaście tysięcy sześćset złotych) powiększonej o należny podatek VAT;

IV. oddala apelację powoda w pozostałej części;

V. oddala apelację pozwanego;

VI. nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanego;

VII. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu (...) na rzecz adwokata M. S. (1) kwotę 10.800 zł (dziesięć tysięcy osiemset złotych) powiększoną o należny podatek VAT tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Dorota Markiewicz Ewa Kaniok Edyta Mroczek

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 28 sierpnia 1997 r. M. B. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa – Prokuratury (...) w W. (obecnie Prokuratury (...) wW.) kwoty 10.000.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 lipca 1989 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania.

Skarb Państwa –Prokurator (...) w W. i Komendant (...) Policji wniósł o oddalenie powództwa, podnosząc zarzut przedawnienia.

Wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2005 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie o sygn. akt: I C 1768/97 zasądził od Skarbu Państwa - Prokuratora (...) i Komendanta (...) Policji na rzecz M. B. kwotę 34.400 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 5 kwietnia 2005 r. do dnia zapłaty, w pozostałej części powództwo oddalił.

Wyrokiem z dnia 16 marca 2006 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie o sygn. akt: I ACa 704/05, na skutek apelacji powoda i pozwanego, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania za drugą instancję.

W toku ponownego rozpoznania sprawy w dniu 5 kwietnia 2007 r. do udziału w procesie po stronie pozwanego wezwano w trybie art. 67 § 2 k.p.c. Prezesa Sądu (...). Pozwany wniósł o zasądzenie odszkodowania w wysokości 10.000.000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 2 lipca 1989 r. do dnia zapłaty oraz odszkodowania za przewlekłość postępowania sądowego.

Skarb Państwa wniósł o oddalenie powództwa.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 10 grudnia 2009 r. w sprawie sygn. akt: I C 789/06 w punkcie I zasądził od Skarbu Państwa– Prokuratora (...), Komendanta (...) Policji i Prezesa Sądu (...) na rzecz M. B. kwotę 14.226,74 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 10 grudnia 2009 r. do dnia zapłaty, w punkcie II oddalił powództwo w pozostałym zakresie, w punkcie III wpis od pozwu oraz wydatki przejął na rachunek Skarbu Państwa, w punkcie IV nie obciążył powoda obowiązkiem zwrotu kosztów na rzecz pozwanego.

Sąd Apelacyjny w Warszawie rozpoznając apelację powoda i pozwanego, wyrokiem z dnia 16 listopada 2010 r. w sprawie I ACa 427/10 uchylił zaskarżony wyrok w punkcie II w części obejmującej żądanie zasądzenia kwoty 200.000 zł tytułem odszkodowania za szkodę będącą następstwem przewlekłości postępowania w sprawie karnej i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu w instancji odwoławczej, zmienił zaskarżony wyrok w punkcie II w części obejmującej żądanie zasądzenia kwoty 400.000 zł tytułem odszkodowania za utracone antyki w ten sposób, że zasądził od Skarbu Państwa na rzecz powoda kwotę 59.750 zł., oraz oddalił apelację powoda w pozostałej części i pozwanego w całości.

Sąd Apelacyjny w zakresie szkody wywołanej przewlekłością postępowania stwierdził nierozpoznanie przez Sąd Okręgowy istoty sprawy.

W toku ponownego rozpoznania sprawy pismem z dnia 20 kwietnia 2012 r. powód sprecyzował roszczenie o zasądzenie kwoty 200.000 zł wskazując, iż składa się na nią 150.000 zł tytułem naprawienia szkody majątkowej (utraconych korzyści) polegającej na tym, że powód był pozbawiony przez okres niesłusznego przewlekania postępowania możliwości korzystania z istotnej części swojego majątku o wartości 142.639,97 zł, oraz 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia, które ma rekompensować dolegliwości psychiczne i fizyczne wywołane długotrwałą przewlekłością postępowania karnego.

Skarb Państwa reprezentowany przez Prezesa Sądu (...), Prokuratora (...) oraz Komendanta (...) Policji wniósł o oddalenie powództwa.

Postanowieniem z dnia 6 lipca 2012 r. Sąd zwolnił od udziału w sprawie Komendanta (...) Policji

Wyrokiem z dnia 5 stycznia 2016 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w punkcie pierwszym zasądził od Skarbu Państwa na rzecz M. B. kwotę 20 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 5 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty; w punkcie drugim oddalił powództwo w pozostałym zakresie. W punkcie trzecim postanowił nie obciążać M. B. kosztami procesu.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy ustalił że M. B. wraz z H. C. zostali zatrzymani w dniu 2 lipca 1989 r. na (...) bazarze (...) w związku z tym, że powód sprzedawał przedmioty, które M. R. rozpoznała jako jej własność, utraconą w wyniku włamania do mieszkania. Przedmioty znajdujące się w posiadaniu powoda zostały zabezpieczone przez funkcjonariuszy z Dzielnicowego urzędu Spraw Wewnętrznych. Na podstawie postanowienia Prokuratora Rejonowego dla (...) Ś. z dnia 4 lipca 1989 r. M. B. został aresztowany do dnia 2 sierpnia 1989 r. w związku z podejrzeniem dokonania kradzieży z włamaniem.

W tym samym dniu, w którym aresztowano powoda, dokonano także przeszukania w jego mieszkaniu zlokalizowanym przy ul. (...) w W.. Przeszukanie odbyło się bez obecności M. B., a w obecności sąsiadki powoda B. P., specjalnie powołanej do tej czynności.

Sąsiadka brała udział w przeszukaniu z przerwami, bowiem wielokrotnie wychodziła do swojego mieszkania i przygotowywała posiłek dla osób uczestniczących w przeszukaniu. B. P. była obecna przy sporządzaniu spisu przedmiotów, podpisała się pod dokumentem bez przeczytania wykazu. Przeszukanie odbywało się od godziny 10:00 do 16:00. Funkcjonariusze zaglądali do kopert ze znaczkami, ale nie wyjmowali ich, pakowali przedmioty w poszewki. Otworzyli paczkę, w której znajdowały się znaczki. W przeszukaniu mieszkania powoda brali również udział M. R. oraz K. S..

W dniu 14 sierpnia 1989 r. sporządzono pokwitowanie na przedmioty zakwestionowane w dniu 2 lipca 1989 r. na terenie bazaru (...) w W., oraz wykaz przedmiotów zakwestionowanych w wyniku przeszukania w miejscu zamieszkania powoda, zawierający 157 pozycji. M. B. pokwitowanie to otrzymał w dniu 16 października 1989 r.

Pod pozycją 138 zarejestrowano: „trzy portfele numizmatyczne z zawartością monet polskich”, pod poz. 139: „plastikowa granatowa okładka z zawartością dużej ilości arkuszy ze znaczkami pocztowymi”, pod poz. 143: pudełko tekturowe z zawartością dużej ilości arkuszy ze znaczkami pocztowymi oraz kopert ze znaczkami i stemplami okolicznościowymi”, pod poz. 144: „24 klasery ze znaczkami pocztowymi o różnych tematykach”, pod poz. 145: „teczka papierowa z zawartością bloczków ze znaczkami pocztowymi”, pod poz. 146: „koperta szara z zawartością bloczków ze znaczkami pocztowymi”, pod poz. 147: „okładka klasera z zawartością bloczków ze znaczkami pocztowymi i znaczkami luzem”, pod poz. 148: „kartonowe prostokątne pudełko z zawartością znaczków luzem”.

W dniu 29 grudnia 1989 r. M. B. odebrał część przedmiotów uwzględnionych w wykazie z dnia 14 sierpnia 1989 r. W pokwitowaniu odbioru wskazał, że „wobec nieprecyzyjnego opisu i uszkodzenia bez możliwości ujawnienia braków nie przyjmuje znaczków pocztowych z poz. 139, 140, 143, 144, 145, 146, 147, 148 oraz 138 trzech portfeli numizmatycznych.

Akt oskarżenia przeciwko powodowi został skierowany do Sądu w dniu 27 listopada 1992 r. Zarzucał on M. B. to, że w dniu 30 czerwca 1989 r. w W., działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, nabył od bliżej nieustalonych osób pochodzące z włamania do mieszkania M. R. wyroby ze srebra w postaci: cukiernicy, kompletu kieliszków, lichtarza, tacy, szkatułki, dzbanka, kubka, naparstka innych przedmiotów o łącznej wartości 19.631.500 (starych) PLN za kwotę 1000 USD, co stanowi równowartość 8.440.000 (starych) PLN, o których to przedmiotach na podstawie ceny i innych towarzyszących okoliczności powinien i mógł przypuszczać, że zostały uzyskane za pomocą czynu zabronionego.

Wyrokiem z dnia 30 stycznia 1997 r. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w sprawie VI K 33/93 uniewinnił powoda od zarzucanego mu czynu. Część dowodów rzeczowych, została złożona do depozytu sądowego, część zwrócona poszkodowanej. Orzeczeniem nie objęto dowodów rzeczowych w zakresie znaczków zarejestrowanych w wykazie pod poz. 143-148 oraz numizmatów w trzech portfelach pod pozycją 138.

Wyrok z dnia 30 stycznia 1997 r. został utrzymany w mocy na podstawie wyroku Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z dnia 13 lipca 1998 r. w sprawie X Ka 134/98.

W dniu 24 lipca 2007 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia, Wydział Karny w sprawie VI K 33/93 postanowił zwrócić dowody rzeczowe w postaci trzech portfeli numizmatycznych z zawartością monet polskich, plastikowej granatowej okładki z zawartością dużej ilości arkuszy ze znaczkami pocztowymi, pudełka tekturowego z zawartością dużej ilości arkuszy ze znaczkami pocztowymi oraz kopert ze znaczkami i stemplami okolicznościowymi, 24 klaserów ze znaczkami pocztowymi o różnych tematykach, teczki papierowej z zawartością bloczków ze znaczkami pocztowymi, koperty szarej z zawartością bloczków ze znaczkami pocztowymi, okładki klasera z zawartością bloczków ze znaczkami pocztowymi i znaczkami luzem oraz kartonowego pudełka z zawartością znaczków luzem. W uzasadnieniu orzeczenia wskazano, że przedmioty te należało zwrócić osobie, u której zostały znalezione, bowiem oskarżyciel w żaden sposób nie wykazał, by była ona osobą nieuprawnioną do ich posiadania albo by te przedmioty kwalifikowały się do przepadku. Zarzut przedstawiony M. B. w postępowaniu karnym nie dotyczył nigdy rzeczonych przedmiotów, nie wiadomo więc, dlaczego zostały uznane przez prokuratora za dowody w sprawie, skoro pozostawały bez jakiegokolwiek znaczenia dla rozstrzygnięcia.

Powód nie odebrał tych przedmiotów (bezsporne).

Sąd Okręgowy w Warszawie, X Wydział Karny Odwoławczy postanowieniem z dnia 18 września 2007 r. stwierdził przewlekłość w postępowaniu o sygn. akt VI K 33/93 dotyczącym dowodów rzeczowych, jednakże nie orzekł o odszkodowaniu na rzecz powoda ze względu na toczące się postępowanie cywilne.

Sąd Okręgowy ustalił, że M. B. jest emerytowanym milicjantem, który do czasu zatrzymania przez funkcjonariuszy MO w dniu 2 lipca 1989 r. na (...) bazarze (...) sprzedawał antyki. Powód posiadał kolekcję znaczków pocztowych, która została mu przekazana przez jego ojca. Kolekcjonował również numizmaty, przedmioty ze srebra, obrazy i ikony. Powód powiększał kolekcję znaczków o znaczki aktualnie wydawane, poszukiwał znaczków sprzed 1945 r., których w swojej kolekcji nie posiadał, w tym celu kontaktował się z filatelistami, którzy służyli za pośredników przy wymianach i kupnie znaczków. Powiększał swoją kolekcję okazjnie.

Przed zatrzymaniem M. B. czynił starania, aby sprzedać posiadaną kolekcję monet i znaczków, jednak do transakcji nie doszło, zamierzał założyć przedsiębiorstwo zajmujące się handlem antykami.

Kolekcja znaczków znajdująca się w depozycie sądowym jest miernej jakości, w większości są to znaczki tzw. „masówka” zagraniczna i polska w dużych ilościach. W kolekcji znajduje się duża ilość znaczków uszkodzonych z prześwitami – uszkodzeniem papieru z tyłu znaczka i brakiem ząbków. Znaczki nieklasowane są umieszczone w większości na podlepkach. Większość bez względu na rok emisji jest niesprzedawalna z uwagi na wielomilionowe nakłady i duże występowanie na terenie Polski. Wiele starszych znaczków wymaga gwarancji eksperta na znaczki kasowniki z powodu dużej ilości nowodruków. Występująca w zbiorze duża ilość arkuszy z Łotwy, mniejsza z Niemiec i Polski była bardzo źle przechowywana przez powoda na co wskazują liczne sklejenia arkuszy i naderwania perforacji, powstałe dużo wcześniej niż okres przechowywania ich w depozycie. W sposób szczególnie chroniony (hawidy) przechowywanych było tylko kilka polskich znaczków. Fiszki służące do opisu znaczków były mocowane w taki sposób, że powodowały odchyłanie pasków foliowych i wypadanie znaczków. Wartość zbioru wynosi 125.306,23 zł.

Kolekcja numizmatyczna znajdująca się w depozycie zawiera w większości monety obiegowe z okresu PRL, bite masowo i nie przedstawiające większej wartości, a także monety z Austrii, Rosji, medale polskie oraz monety rzymskie znajdujące się w bardzo złym stanie zachowania. Wartość kolekcji wynosi 3.107 zł.

Orzeczeniem Okręgowej Komisji Lekarskiej (...)w W. z dnia 27 lutego 1980 r. powód został zaliczony do I grupy inwalidzkiej oraz uznany za trwale niezdolnego do służby w (...) z uwagi na przewlekłą nerwicę lękową z odczynami subdepresyjnymi nasilającymi się reaktywnie.

U powoda zdiagnozowano ponadto przewlekłą samoistną małopłytkowość, wymagającą dalszej obserwacji, jednakże nie wymagającą leczenia przed obniżeniem się ilości płytek do poziomu poniżej 80.000.

W dniu 4 stycznia 2006 r. M. B. przeszedł operację przepukliny pachwinowej lewostronnej.

Przeprowadzone badania (...) jamy brzusznej w okresie od 2007-2008 roku wykazywały zagęszczoną żółć w pęcherzyku żółciowym lub zawarte w nim złoże. Rozpoznano u powoda kamice przewodową leczoną endoskopowo, kamice pęcherzyka żółciowego, choleostazę zewnątrz wątrobową, ostre zapalenie trzustki żółcio pochodne, kamice nerkową oraz torbiele nerek.

Powód jest w przewlekłej, wieloletniej reakcji na stres, spowodowanej toczącą się sprawą i jej konsekwencjami. Jest również narażony przez ten czas na trudności życia codziennego, Nie leczy się psychiatrycznie, nie przyjmuje leków i nie korzysta z pomocy psychologicznej.

W ocenie Sądu zeznania powoda nie są wiarygodne w zakresie tego, że przed zatrzymaniem kolekcji zajmował się handlem znaczkami czy numizmatami, czy też że prowadził jakąś większą wymianę tych znaczków i monet. Sam powód w swoich zeznaniach wskazywał, że powiększał swoją kolekcję znaczków jedynie okazjonalnie, natomiast zajmował się sprzedażą antyków. Niewiarygodne są również zeznania, że powód chciał zająć się handlem znaczkami czy numizmatykami. Powyższe zeznania powoda pozostają w sprzeczności z zeznaniami świadków T. B. i M. S. (2), z których to nie wynika aby powód zajmował się sprzedażą znaczków czy monet. Jak również pozostają w sprzeczności z zeznaniami samego powoda, który w jedynym miejscu mówi, że chciał sprzedać kolekcję znaczków i monet, aby zająć się handlem antykami, a dalej mówi, że miał również zamiar handlować znaczkami i numizmatami. W pozostałym zakresie zeznania powoda są wiarygodne.

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły również opinie a także wyjaśnienia biegłych z zakresu gastroenterologii – L. W. (k. 2556-2558, 2654-2655, 2694-2695), psychiatrii – E. S. (k. 2602-2610, 2732-2733, 2766-2769) i psychologii – P. B. (k. 2789-2821).

Na rozprawie w dniu 10 grudnia 2015 roku Sąd na podstawie art. 217 § 2 k.p.c. o treści obowiązującej przed dniem 3 maja 2012 roku, oddalił wnioski powoda o dopuszczenie dowodów z opinii biegłych z zakresu filatelistyki i numizmatyki uznając, że okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy zostały dostatecznie wyjaśnione na podstawie zgromadzonych w sprawie dowodów.

M. B. domagał się zasądzenia od pozwanego kwoty 150.000 zł tytułem naprawienia szkody majątkowej w postaci utraconych korzyści, polegającej na tym, że był pozbawiony przez okres niesłusznego przewlekłego postępowania w zakresie zwrotu dowodów rzeczowych możliwości korzystania z kolekcji znaczków i monet oraz kwoty 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia z uwagi na naruszenie jego dóbr osobistych spowodowanych przewlekłością postępowania karnego w zakresie zwrotu dowodów rzeczowych.

Poza sporem pozostawała kwestia stwierdzenia przewlekłości postępowania karnego w sprawie prowadzonej pod sygn. akt VI K 33/93 w zakresie zwrotu dowodów rzeczowych, stwierdzona przez Sąd Okręgowy w Warszawie, X Wydział Karny Odwoławczy postanowieniem z dnia 18 września 2007 r.

Zgodnie z art. 15 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. Nr 179, poz. 1843) strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody wynikłej ze stwierdzonej przewlekłości od Skarbu Państwa albo solidarnie od Skarbu Państwa i komornika. Postanowienie uwzględniające skargę wiąże sąd w postępowaniu cywilnym

o odszkodowanie lub zadośćuczynienie, co do stwierdzenia przewlekłości postępowania, nie ma jednak waloru powagi rzeczy osądzonej, gdy idzie o przyznanie odpowiedniej kwoty pieniężnej. Przepisy ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki obowiązujące w dniu 18 września 2007 r. (art. 12 ust. 4 ustawy), dawały Sądowi orzekającemu możliwość przyznania, bądź też nie odpowiedniej sumy pieniężnej, która nie stanowi odszkodowania za poniesione straty i utracone korzyści, jak również zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Obecnie zasądzenie odpowiedniej sumy pieniężnej za przewlekłość postępowania jest obowiązkiem. Przy czym przyznanie odpowiedniej sumy pieniężnej nie zamyka poszkodowanemu drogi sądowej do dochodzenia odszkodowania na zasadach ogólnych przewidzianych w kodeksie cywilnym. Strona ma prawo dochodzić naprawienia szkody majątkowej lub niemajątkowej wynikłej ze stwierdzonej przewlekłości od Skarbu Państwa w odrębnym postępowaniu. Ma również obowiązek wykazania przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa, zezwalających na zastosowanie art. 417 § 1 k.c., art. 445 k.c. lub art. 448 k.c. w postaci szkody i związku przyczynowego między jej powstaniem, a przewlekłością.

Roszczenie o zapłatę kwoty 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia zostało oparte na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 23 i 24 k.c..

Stosownie do treści art. 23 k.c. dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. W myśl art. 24 § 1 k.c. ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. § 2 cytowanego przepisu stanowi, że jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

Zgodnie z art. 448 k.c. w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Przepis art. 445 § 3 stosuje się odpowiednio.

Powód podnosił, że przewlekłość postępowania karnego w zakresie zwrotu dowodów rzeczowych w postaci kolekcji znaczków i monet, doprowadziła do naruszenia jego godności.

Godność osobista (cześć wewnętrzna) to wyobrażenie jednostki o własnej wartości, które konkretyzuje się w poczuciu i przekonaniu o własnej wartości człowieka i oczekiwaniu szacunku ze strony innych ludzi. To poczucie jest zmienne i daje się kształtować. Dlatego mogą być różne miary poczucia własnej wartości i naruszenia jego godności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 1989 roku, I CR 143/89, OSP 1990/9/330).

Mając na uwadze materiał dowodowy, a w szczególności opinie biegłych psychiatry i psychologa Sąd I instancji stwierdził, że powód udowodnił, iż kilkunastoletnia przewlekłość postępowania karnego w zakresie zwrotu kolekcji znaczków i numizmatów naruszyła jego dobro osobiste w postaci godności.

W okresie toczącego się przeciwko powodowi kilkanaście lat postępowania karnego, w szczególności w braku decyzji Sądu o zwrocie powodowi kolekcji znaczków i monet, narażony był on na przewlekły stres, który w sposób niekorzystny wpłynął na jego sytuację życiową i stan psychiczny. M. B. zanim postawiono mu zarzuty funkcjonował w kluczowych obszarach życia prawidłowo. Na skutek wieloletniego postępowania karnego oraz braku możliwości korzystania ze swojego majątku w postaci kolekcji znaczków i monet, zachwiani uległa linia życia powoda. Był zmuszony do zmiany planów zawodowych. Życie M. B. skoncentrowane było wokół toczącego się postępowania, wymagało ponadto zaangażowania znacznych nakładów czasu, pracy i energii. Toczyący się proces wyznaczał rytm życia i dnia codziennego

powoda, uniemożliwiając mu codzienne normalne życie i realizację zamierzonych celów. Wszystko to skutkowało rozwojem objawów psychopatologicznych – poczucie zagrożenia, lęk o przyszłość i zabezpieczenie rodziny, labilność emocjonalną, nerwowość, poczucie niesprawiedliwości, utrata zaufania do wymiaru sprawiedliwości, poczucie bezsilności oraz subiektywne poczucie pogorszenia się stanu zdrowia. Wieloletnie utrzymywanie się czynników stresogennych wywołało u powoda utrwalenie się części wspomnianych objawów, które towarzyszą mu do dziś. Trwająca 14 lat przewlekłość w zakresie zwrotu kolekcji znaczków i monet stanowiła dla powoda przyczynę niezwykle negatywnych, wyczerpujących przeżyć psychicznych i fizycznych.

Wobec tego Sąd uznał, że przewlekłość postępowania karnego w zakresie dowodów rzeczowych naruszyła dobro osobiste M. B. jakim jest godność osobista. W ocenie Sądu naruszenie godności M. B. było bezprawne, co zostało potwierdzone postanowieniem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 18 września 2007 r. w którym stwierdzono przewlekłość postępowania dotyczącego dowodów rzeczowych.

W takiej sytuacji spełnione zostały przesłanki zawarte w art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c..

Odnosnie kwestii wysokości zadośćuczynienia przysługującego powodowi, które zgodnie z art. 448 k.c. musi być odpowiednie, Sąd I instancji uwzględnił między innymi rodzaj naruszonego dobra, rozmiar doznanej krzywdy, intensywność naruszenia, stopień negatywnych konsekwencji dla powoda wynikających z dokonanego naruszenia dobra osobistego, w tym także niewymiernych majątkowo, nieodwracalność skutków naruszenia, stopień winy sprawcy i uznał, iż zadośćuczynienie w kwocie 50.000 zł byłoby zbyt wygórowane. W ocenie Sądu odpowiednią kwotą zadośćuczynienia z tytułu naruszenia dóbr osobistych powoda jest kwota 20.000 zł. Powód w związku z przewlekłością postępowania dotyczącego zwrotu kolekcji znaczków i monet narażony był na przewlekły stres, który niekorzystnie wpłynął na jego sytuację życiową i stan psychiczny. Obecnie w ocenie biegłych stan zdrowia psychicznego M. B. ustabilizował się, ewentualne negatywne odczucia biorą źródło w problemach związanych z sytuacją zdrowotną małżonki oraz sytuacją ekonomiczną. Należy pamiętać, że w okresie przewlekłości postępowania powód miał również inne problemy, które wpływały na przewlekły stres jaki zdiagnozowali u niego bieli psychiatra i psycholog. Z uwagi na powyższe w ocenie Sądu roszczenie powoda o zadośćuczynienie w pozostałym zakresie podlegało oddaleniu.

M. B. nie udowodnił aby schorzenia jego układu pokarmowego miały związek z długością postępowania karnego w sprawie o sygn. akt VI K 33/93, oraz brakiem możliwości korzystania przez niego z kolekcji filatelistycznej i numizmatycznej w czasie trwania postępowania od 1989 r. do 2007 r. Nie ma podstaw do uznania jakiegokolwiek uszczerbku na zdrowiu z przyczyn gastroenterologicznych, wobec braku związku pomiędzy schorzeniami układu trawiennego, a długością postępowania karnego. Aktualny stan zdrowia powoda w zakresie układu trawiennego jest dobry. Przewlekły stres oraz zły stan psychiczny nie miały wpływu na występowanie i przebieg dolegliwości spowodowanych schorzeniami układu trawiennego. Ponadto powód nie wykazał aby przewlekłość postępowania spowodowała jakikolwiek inny uszczerbek na jego zdrowiu czy też rozstrój zdrowia, a więc w niniejszej sprawie nie ma zastosowania art. 445 k.c.

W ocenie Sądu bezzasadny był zarzut pozwanego, że doszło do przedawnienia roszczenia o zadośćuczynienie albowiem roszczenie o zadośćuczynienie mieściło się w kwocie dochodzonej pozwem, z pisma powoda z dnia 5 grudnia 2007 r. wynikało, że w zakresie kwoty 200.000 zł związanej z przewlekłością postępowania domaga się naprawienia zarówno szkody majątkowej jak i nie majątkowej. Stanowisko powoda w piśmie z dnia 20 kwietnia 2012 r. było jedynie uszczegółowieniem żądania dochodzonego od dnia wniesienia pozwu. Ponadto przewlekłość postępowania w zakresie zwrotu kolekcji znaczków i monet zakończyła się dopiero w dniu 24 lipca 2007 r., kiedy to Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia w sprawie VI K 33/93 postanowił zwrócić dowody rzeczowe.

W tej sytuacji nie zostały spełnione przesłanki z art. 442¹ k.c..

Orzekając o odsetkach od zasądzonego zadośćuczynienia Sąd Okręgowy zaznaczył, że zgodnie z orzecznictwem wyrok zasądający zadośćuczynienie ma charakter deklaracyjny, a nie konstytutywny (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2011 r., I CSK 243/10, publik. LEX nr 848109). Ze wskazanego wyroku Sądu Najwyższego wynika,

że „wymagalność roszczenia o zadośćuczynienie za krzywdę, a tym samym i początkowy termin naliczania odsetek za opóźnienie w zapłacie należnego zadośćuczynienia, może się różnie kształtować w zależności od okoliczności sprawy. Terminem, od którego należą się odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia za krzywdę, może być więc, zarówno dzień poprzedzający wyrokowanie o zadośćuczynieniu, jak i dzień tego wyrokowania”. Sąd orzekający podzielił zaprezentowane stanowisko Sądu Najwyższego. O ustaleniu początkowej daty świadczenia odsetkowego decyduje to, czy zadośćuczynienie zostało określone biorąc pod uwagę stan rzeczy istniejący w chwili wyrokowania, czy też stan rzeczy istniejący we wcześniejszej dacie, na przykład w dacie zgłoszenia żądania zapłaty zadośćuczynienia, kiedy znane były już wszystkie okoliczności mające wpływ na rozmiar doznanej krzywdy, a tym samym wysokość zadośćuczynienia. W ocenie Sądu w niniejszej sprawie dopiero w chwili wyrokowania znane były wszystkie okoliczności mające wpływ na rozmiar krzywdy i wysokość zadośćuczynienia. Wynika to przede wszystkim z tego, że istotną rolę przy podjęciu decyzji miały opinie biegłych psychiatry oraz psychologa.

Wobec tego Sąd na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty. W pozostałym zakresie roszczenie o odsetki uległo oddaleniu jako bezzasadne.

Przechodząc do roszczenia o odszkodowanie w kwocie 150.000 zł z tytułu utraconych korzyści, w tym 147.000 zł z tytułu pozbawienia możliwości korzystania ze zbioru znaczków i 3.000 zł z tytułu pozbawienia możliwości korzystania ze zbioru monet, Sąd uznał, że roszczenie to opiera się na art. 417 k.c. w zw. z art. 361 § 2 k.c.

Z art. 417 § 1 k.c. wynika, iż za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. W myśl art. 417 k.c. odpowiedzialność Skarbu Państwa uzależniona jest od łącznego spełnienia przesłanek: szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej oraz normalnego związku przyczynowego pomiędzy tymi zdarzeniami.

W związku ze stwierdzoną przewlekłością należy przyjąć, że w toku postępowania karnego doszło do niezgodnego z prawem zaniechania w zakresie podjęcia decyzji przez Sąd o zwrocie powodowi zbioru znaczków i monet.

Wedle art. 361 § 2 k.c. naprawienie szkody obejmuje straty, które poszkodowany poniósł, oraz korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządzono.

Przez utracone korzyści trzeba rozumieć tę część majątku poszkodowanego, o którą się jego aktywa nie powiększyły lub pasywa nie zmniejszyły, a skutek ten nastąpiłby, gdyby nie zdarzenie sprawcze, za które odpowiedzialność została przypisana oznaczonemu podmiotowi. Przy czym szkoda w zakresie utraconych korzyści ma zawsze charakter hipotetyczny. Ustalenie szkody w postaci utraconych korzyści wymaga przyjęcia hipotetycznego przebiegu zdarzeń i ustalenia wysokiego prawdopodobieństwa utraty korzyści.

To na powódzie spoczywał ciężar wykazania zgodnie z art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c., że gdyby nie doszło do przewlekłości postępowania karnego w zakresie zwrotu kolekcji znaczków i monet przez Sąd, to powód wykorzystując przedmiotową kolekcję powiększyłby jej wartość lub uzyskał z niej dochody, a tym samym jego majątek zwiększyłby się o kwotę dochodzoną w zakresie żądania odszkodowania za utracone korzyści.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 3 października 1979 roku, sygn. akt II CR 304/79 (publik. OSNC 1980/9/64) „ustalenie szkody w postaci utraconych korzyści ma wprawdzie charakter hipotetyczny, ale szkoda taka musi być przez osobę poszkodowaną wykazana z tak dużym prawdopodobieństwem, że uzasadnia ono w świetle doświadczenia życiowego przyjęcie, że utrata korzyści rzeczywiście nastąpiła”.

Mając na uwadze materiał dowodowy zgromadzony w sprawie, w szczególności zeznania świadków, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że powód nie udowodnił, iż aktywnie podejmował działania zmierzające do obrotu znaczkami i monetami przed ich zatrzymaniem. Z jego zeznań wynika, że do wymiany znaczków czy ich nabywania dochodziło okazjonalnie. Żona powoda zeznała, że był kolekcjonerem, a nie zajmował się sprzedażą znaczków. Powód zeznał,

że miał zamiar rozpocząć działalność w zakresie handlu antykami, ale w tym celu chciał sprzedać znaczki i monety, a więc wówczas z pewnością nie mógłby już z nich korzystać. Ponadto jak wskazali świadkowie, kolekcje M. B., bardziej stanowiły lokatę na przyszłość i trudniejsze czasy, niż źródło utrzymania i powiększania majątku, dlatego też trudno przyjąć, że powód w okresie przewlekłości postępowania wykorzystywałby kolekcję znaczków i monet w taki sposób, aby wzrosła jej wartość, czy też uzyskany został z niej jakikolwiek dochód. W tej sytuacji nie można uznać z prawdopodobieństwem graniczącym z pewnością, że gdyby powodowi natychmiast zwrócono należące do niego znaczki i monety zatrzymane w toku procesu karnego, to spowodowałoby to zwiększenie wartości majątku powoda w odniesieniu do obecnej wartości kolekcji znaczków i monet odpowiednio o 147.000 zł i 3.000 zł.

W takiej sytuacji roszczenie powoda o odszkodowanie za utracone korzyści było bezzasadne i podlegało oddaleniu.

Apelacje od powyższego wyroku wnieśli obie strony.

Pozwany Skarb Państwa zaskarżył go w części tj. w zakresie punktu 1 oraz 3 zarzucając:

1. naruszenie art. 227 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie błędnych ustaleń faktycznych, wskutek dowolnej i pozbawionej przymiotu wszechstronności oceny materiału dowodowego, przez przyjęcie niepoprawnych logicznie i niezgodnych z doświadczeniem życiowym wniosków, co w rezultacie doprowadziło Sąd I instancji do konkluzji, iż istniały podstawy do częściowego uwzględnienia powództwa i zasądzenia zadośćuczynienia w kwocie oznaczonej w punkcie pierwszym sentencji;
2. art. 67 § 2 k.p.c. w związku z art. 360 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie polegające na oznaczeniu w zaskarżonym wyroku jako statio fisci pozwanego Skarbu Państwa Komendanta (...) Policji mimo zwolnienia tego materialnoprawnego reprezentanta od udziału w sprawie na mocy postanowienia wydanego na rozprawie w dniu 6 lipca 2012 r.
3. naruszenie art. 448 k.c. w związku z art. 361 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, iż kwota zasądzona tytułem zadośćuczynienia jest sumą odpowiednią w rozumieniu tego przepisu w sytuacji, gdy z treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, iż stwierdzona przewlekłość w wydaniu postanowienia w zakresie orzeczenia o dowodach rzeczowych naruszyła dobro osobiste powoda w postaci godności osobistej.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda kosztów zastępstwa procesowego za I instancję; ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części oraz przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach procesu. Nadto w każdym wypadku wniósł o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Powód zaskarżył wyrok w zakresie oddalenia powództwa, to jest w odniesieniu do p. 1 sentencji w zakresie oddalającym roszczenie o odsetki ustawowe od zasądzonej kwoty za okres od dnia 27 sierpnia 1997 roku do dnia 4 stycznia 2016 roku; w odniesieniu do p. 2 sentencji to jest w odniesieniu do oddalenia roszczenia o zapłatę kwoty głównej co do kwoty 180 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 27 sierpnia 1997 roku do dnia zapłaty. Skarżący zarzucił:

1. naruszenie art. 231 i 233 § 1 k.p.c. prowadzące na błędnym ustaleniu, że Powód nie czerpałby korzyści z posiadania zatrzymanej kolekcji filatelistycznej i numizmatycznej, gdyby kolekcja ta nie została zatrzymana lub gdyby została mu niezwłocznie zwrócona, przy czym błędna ocena zebranego materiału odnosi się to do następujących wniosków i ustaleń:
  - a) błędnego ustalenia, że z zeznań świadków wynika, że Powód nie zamierzał obracać zatrzymaną kolekcją i że nie korzystałby z niej dla czerpania korzyści majątkowych, podczas gdy świadkowie wskazywali, że kolekcja miała dla Powoda nie tylko wymiar sentymentalny, ale również majątkowy, zgodnie z zeznaniem T. B. – kolekcja była dla

Powoda „lokata”; zgodnie z zeznaniami świadka S. przed zatrzymaniem Powód czynił starania, aby sprzedać posiadaną kolekcję oraz zamierzał założyć przedsiębiorstwo zajmujące się handlem antykami;

b) nieuzasadnionego pominięcia we wnioskach Sądu faktu, że w chwili zatrzymania kolekcji Powoda, Powód handlował antykami na bazarze K. w W., co uwiarygadnia zeznania Powoda w zakresie deklarowanego przez niego zamiaru prowadzenia działalności komercyjnej z wykorzystaniem kolekcji;

c) nieuzasadnionego pominięcia powszechnie znanego faktu, że czas zatrzymania kolekcji filatelistycznej i numizmatycznej Powoda (1989 rok) - zmiana ustroju gospodarczego - sprzyjał podejmowaniu działalności gospodarczej i również uwiarygadnia deklaracje Powoda, że gdyby organy ścigania nie zatrzymały jego kolekcji a następnie nie zwlekały z jej zwrotem, to Powód czerpałby korzyści z zatrzymanej kolekcji, nawet jeśli przed 1989 rokiem czerpał takie korzyści okazjonalnie;

d) nieuzasadnionej odmowy wiarygodności zeznaniom Powoda, że przed zatrzymaniem kolekcji prowadził większą wymianę znaczków i monet oraz że zamierzał zająć się taką działalnością, podczas gdy Powód nie twierdził, że prowadził taką działalność na szerszą skalę przed zatrzymaniem kolekcji, ale wskazywał jedynie, że w 1989 roku i wcześniej podejmował działania polegające na okazjonalnym handlu na bazarze K. w W. oraz, że widząc opłacalność takiej działalności, planował jej poszerzenie;

e) pominięcia, że w czasie zatrzymania kolekcji powód nie prowadził żadnej innej działalności zarobkowej, co również uwiarygadnia twierdzenia, że miał czas i środki, aby zorganizować własną działalność zarobkowo-handlową w oparciu o posiadany majątek;

f) pominięcia, że kolekcje numizmatyczne i filatelistyczne są przedmiotem, który zwyczajowo nadaje się do prowadzenia wymiany, nadającym się do obrotu i sprzedaży, co również uwiarygadnia twierdzenia Powoda, że czerpałby on z kolekcji korzyści;

2. art. 217 § 2 w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu filatelistyki i numizmatyki w przedmiocie ustalenia korzyści, jakie można by czerpać z kolekcji takiej, jaka należała do Powoda, w szczególności oszacowania wartości korzyści utraconych przez Powoda;

3. art. 322 k.p.c. poprzez nie zasądzenie odszkodowania w postaci odpowiedniej sumy w wysokości 150 000 zł za uniemożliwienie Powodowi korzystania z zatrzymanych kolekcji w okresie od dnia 5 kwietnia 1990 roku do dnia 24 lipca 2007 roku;

W konsekwencji opisanych powyżej naruszeń prawa procesowego Sąd I instancji błędnie nie zastosował art. 415 w zw. z art. 417 § 1 k.c. w zw. z art. 361 § 2 k.c. i nie zasądził na rzecz Powoda odszkodowania w wysokości 150 000 zł za szkodę w postaci pozbawienia go możliwości korzystania z zatrzymanych kolekcji;

W zakresie odszkodowania za naruszenie dóbr osobistych Powoda w związku z przewlekłością postępowania w sprawie zwrotu kolekcji filatelistycznej i numizmatycznej apelujący zarzucił naruszenie art. 448 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie, bowiem zasądzona kwota nie jest odpowiednia z uwagi na długotrwałość naruszenia oraz stopień, w jakim naruszenie ze strony Pozwanego wpłynęło na życie Powoda;

4. naruszenie art. 481 § 1 i 2 w zw. z art. 455 k.c. poprzez zasądzenie odsetek za opóźnienie od dnia wyrokowania, podczas gdy żądanie zasądzenia odsetek od żądanej kwoty zgłoszono już w pozwie złożonym w dniu 27 sierpnia 1997 roku i najpóźniej od tej daty należało zasądzić odsetki ustawowe za opóźnienie, bowiem udowodnienie wysokości roszczenia nie jest przesłanką określającą termin wykonania zobowiązania, termin taki wynika z wezwania, którym w niniejszej sprawie był pozew.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 10 grudnia 2015 r. w przedmiocie oddalenia wniosków powoda o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu filatelistyki oraz numizmatyki oraz dopuszczenie i przeprowadzenie wnioskowanych dowodów; zmianę wyroku w zaskarżonej

części poprzez zasądzenie łącznie kwoty 200 000 złotych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 27 sierpnia 1997 roku do dnia zapłaty; nadto wniósł o zasądzenie zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Pismem z dnia 30 marca 2016 r. powód osobiście złożył uzupełnienie apelacji i zarzucił: nie wykonywanie zaleceń Sądu Apelacyjnego zawartych w wyroku z dnia 16 listopada 2010 roku w sprawie I ACa 427/10 i nie rozpoznanie istoty sprawy oraz obrazę art. 115 §14 k.k., art. 244 § 1 k.p.c. i art. 56 1 Prawa o Ustroju Sądów Powszechnych.

Powód wniósł o oddalenie apelacji pozwanego w całości oraz o zasądzenie zwrotu kosztów procesu.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji powoda oraz zasądzenie na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

apelacja pozwanego podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c., natomiast apelacja powoda jest uzasadniona w nieznacznej części i pociąga za sobą częściową zmianę zaskarżonego wyroku na podstawie art. 386 par. 1 k.p.c.

Rację ma pozwany, że z uwagi na treść postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 6 lipca 2012r. o zwolnieniu od udziału w sprawie Komendanta (...) Policji (k. 2335 tom 12), wskazanie tego podmiotu w komparycji wyroku jako reprezentanta Skarbu Państwa nie powinno mieć miejsca. Sąd Apelacyjny potraktował powyższe uchybienie jako oczywistą omyłkę i na podstawie art. 350 par. 3 k.p.c. dokonał stosownego sprostowania.

Ustalenia faktyczne poczynione przez sąd I instancji są prawidłowe i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne.

Zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 par. 1 k.p.c. podniesiony przez pozwanego ma charakter ogólnikowy i nie poddaje się kontroli. Skarżący nie wskazał, które dowody ocenione zostały wadliwie i które wnioski sądu I instancji są niepoprawne pod względem logiki oraz doświadczenia życiowego.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko sądu I instancji, że powód udowodnił, iż przewlekłość postępowania karnego w zakresie zwrotu dowodów rzeczowych w postaci kolekcji znaczków i monet, doprowadziła do naruszenia jego godności osobistej (art. 23 k.c.).

Wieloletnia przewlekłość postępowania została przez powoda odebrana jako brak poszanowania jego jako jednostki i jego praw, w tym prawa realizowania przez niego pasji kolekcjonerskiej i w sposób bezpośredni wpłynęła na poczucie jego własnej wartości jako człowieka i obywatela. Biegli sądowi psychiatra i psycholog w sposób jednoznaczny stwierdzili, że skutek przewlekłości postępowania poczucie własnej wartości powoda uległo obniżeniu.

Prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie nie jest dobrem osobistym. Przepisy Konstytucji RP i Konwencji o Ochronie Praw Człowieka nie stanowią samodzielnej podstawy roszczenia o zadośćuczynienie za naruszenie tego prawa. Gwarancyjny charakter mają również przepisy ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. Nr 179, poz. 1843), także one nie stanowią źródła roszczeń o naprawienie szkody wynikłej z przewlekłości postępowania. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 maja 2010 r., II CSK 640/09 wskazał jednak, że naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie może prowadzić do naruszenia dobra osobistego określonego w art. 23 KC. Naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie należy kwalifikować jako czyn niedozwolony, a odpowiedzialność Skarbu Państwa nie jest uwarunkowana stwierdzeniem winy funkcjonariusza, wystarczy zatem stwierdzenie bezprawności.

Prowadzenie postępowania dotyczącego zwrotu dowodów rzeczowych w sprawie karnej przez okres kilkunastu lat niewątpliwie wyczerpuje przesłankę bezprawności, Sama bezprawność działania wystarczy do stwierdzenia odpowiedzialności Skarbu Państwa na podstawie art. 448 KC za krzywdę wyrządzoną naruszeniem dobra osobistego, odpowiedzialność Skarbu Państwa na tej podstawie nie jest bowiem zależna od winy (por. uchwałę 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 r., III CZP 25/11, OSNC 2012, nr 2, poz. 15).

Powszechnie wyróżnia się dwa przejawy dobra osobistego, jakim jest cześć człowieka: cześć zewnętrzną (dobre imię) oraz cześć wewnętrzną (godność osobistą). Cześć zewnętrzna to opinia, którą o danej osobie mają inni, a cześć wewnętrzna, to poczucie osoby o swojej wartości; oczekiwanie przez nią szacunku od innych.

Powód w związku z przewlekłością postępowania doznał naruszenia czci wewnętrznej, pozbawiony został godnego życia. Przeżywał permanentny stres, przygnębienie i bezsilność. Bał się że nie odzyska majątku wartego ponad 120.000 zł., że nie będzie miał pieniędzy na leki, opał, itp. (biegły psycholog P. B. k. 2814- 2820). Przed rokiem 1989 ocenił siebie jako człowieka zaradnego, handlował antykami, realizował swoje pasje m. innymi kolekcjonował znaczki, monety, stać go było na wszystko, potem stał się nerwowy i przygnębiony, pogorszyła się jego stopa życiowa, czuł bezsilność wobec wymiaru sprawiedliwości, lęk o przyszłość własną i zabezpieczenie materialne swojej rodziny.

Wieloletnie pozostawienie powoda w stanie niepewności co do zwrotu przedmiotów zatrzymanych i zabezpieczonych w charakterze dowodów rzeczowych w postępowaniu karnym na mocy postanowienia z dnia 4.07.1989r. stanowiło dla niego dolegliwość nie znajdującą usprawiedliwienia w przepisach prawa, niezgodną z celem zastosowanego środka zabezpieczającego, naruszającą zasadę humanitaryzmu, którą należy traktować jako dyrektywę minimalizowania cierpienia i innych niedogodności zadawanych człowiekowi. Naruszenie tej zasady stanowi jeden z przejawów naruszenia godności człowieka.

Dolegliwości zadawane powodowi pomimo prawomocnego ukończenia postępowania karnego poprzez utrzymywanie dokonanego w tym postępowaniu zajęcia w charakterze dowodu rzeczowego mienia znacznej wartości z uwagi na ich całkowitą bezpodstawność i długotrwałość wyrządziły powodowi krzywdę, która w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości wymaga stosownego zadośćuczynienia.

Ochrona godności jest związana także ze sferą ludzkich potrzeb i dóbr. Uniemożliwienie powodowi czerpania korzyści tak materialnych jak i niematerialnych ze zgromadzonych przez niego kolekcji znaczków i numizmatów, kontynuowania jego pasji, to kolejny przejaw naruszenia godności powoda. Co do zasady pozbawienie człowieka przysługujących mu uprawnień godzi w jego godność nie tylko według jego subiektywnego przekonania ale także z obiektywnego punktu widzenia i może być traktowane jako niehumanitarne.

Przewlekłość postępowania doprowadziła także do naruszenia zdrowia powoda. Naruszenie zdrowia może polegać nie tylko na oddziaływaniu fizycznym, skutkującym naruszeniem narządów lub tkanek, ale także negatywnym wpływie na sferę psychiczną (np. wywołaniu nerwicy, rozstroju nerwowego itp.). Jak wynika z opinii biegłej psychiatry E. S. przewlekłość postępowania miała wpływ na stan zdrowia psychicznego powoda (k.2609), stanowiła dla niego czynnik silnie stresujący i wpływała na całe jego życie (k.2767- 2769).Psychika powoda była obciążona. Powinien skorzystać z pomocy psychiatry jak również otrzymać pomoc psychoterapeutyczną (k.2609). Zgodnie z opinią biegłego psychologa P. B. (k.280), przewlekły stres skutkował u powoda rozwojem objawów psychopatologicznych takich jak: poczucie zagrożenia, lęk o przyszłość, labilność emocjonalna, drażliwość, nerwowość. Powodowi potrzebna była pomoc psychiatryczna i psychologiczna a fakt, że z niej nie skorzystał wynika z braku odpowiedniej wiedzy i braku świadomości powoda o potencjalnej skuteczności i potrzebie leczenia (k.2821). W aspekcie psychologicznym powód dokonuje niekorzystnej oceny samego siebie i własnego życia, ma pesymistyczny obraz przyszłości i duże poczucie krzywdy (k.2821).

W postanowieniu z 18 września 2007r. w sprawie XS 12/07 Sąd Okręgowy w Warszawie X wydział Karny stwierdził, że w postępowaniu Sądu Rejonowego dla Warszawy Śródmieścia sygn. akt VI K 33/93 dotyczącym orzeczenia o dowodach rzeczowych nastąpiła przewlekłość. (k.1205). Z uzasadnienia tego postanowienia wynika, że o dowodach rzeczowych należało rozstrzygnąć najpóźniej w chwili wydania wyroku. Wyrok uniewinniający powoda zapadł 30.01.1997r. a uprawomocnił się 13.07.1998r. Decyzja o zwrocie dowodów rzeczowych zapadła 24.07.2007r. W ocenie Sądu Apelacyjnego należy więc uznać, że przewlekłość postępowania miała miejsce co najmniej od 30.01.1997r. do 24.07.2007r. a więc trwała ponad 10 lat.

W postanowieniu o stwierdzeniu przewlekłości postępowania Sąd Okręgowy nie uwzględnił wniosku M. B. o przyznanie odpowiedniej sumy pieniężnej na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki z uwagi na wytoczenie przez powoda niniejszego postępowania o odszkodowanie i zadośćuczynienie (k.1205).

Mając na względzie powyższe okoliczności w tym długotrwałość przewlekłości postępowania, oraz wpływ tej przewlekłości na stan zdrowia psychicznego powoda, rozwój objawów psychopatologicznych wymagających leczenia psychiatrycznego i psychologicznego, zakłócających normalne funkcjonowanie powoda, pogarszających jego komfort psychiczny (poczucie zagrożenia, drażliwość, nerwowość), Sąd Apelacyjny przyjął, że odpowiednią sumą zadośćuczynienia jest kwota 25.000 zł. Przed postawieniem zarzutów w sprawie karnej powód w kluczowych obszarach życia funkcjonował prawidłowo, nie ma zatem wątpliwości, że istnieje adekwatny związek przyczynowy pomiędzy pogorszeniem się jego zdrowia psychicznego a przewlekłością postępowania. Obecnie nie ma u powoda cech zespołu stresu pourazowego, zaburzeń nastroju o typie lękowym, zaburzeń nerwicowych, niemniej jednak w związku z wieloletnim utrzymywaniem się czynnika stresogennego część objawów psychopatologicznych uległa utrwaleniu i towarzyszą powodowi nadal mając niekorzystny wpływ na poczucie jego wartości i godności. Powód ma pesymistyczny obraz przyszłości a rokowania co do poprawy stanu psychicznego są niepewne (k.2821 biegły). Ze względu na doniosłość skutków jakie przewlekłość postępowania wywołała w sferze życia psychicznego powoda, kwota 20.000 zł. przyznana przez sąd I instancji jawi się jako rażąco zaniżona, dlatego zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 par. 1 k.p.c. zmieniono w części, zasądając dalszą kwotę 5.000 zł. tytułem zadośćuczynienia.

Żądanie zadośćuczynienia przewyższające kwotę 25.000 zł. nie jest uzasadnione albowiem nie ma związku przyczynowego pomiędzy przewlekłością postępowania a innymi wskazywanymi przez powoda schorzeniami. Schorzenia dróg żółciowych, trzustki, przepukliny pachwinowej, w takim związku nie pozostają i brak jest podstaw do uznania uszczerbku na zdrowiu powoda w zakresie gastroenterologicznym (k.2558 biegły). Sąd Apelacyjny wziął także pod uwagę okoliczność, że powód nie korzystał z pomocy psychiatrycznej i nie zażywał leków a także okoliczność, że poza przewlekłością postępowania narażony był na szereg innych czynników stresogennych i jak wskazała biegła psychiatra nie jest możliwe ustalenie w jakim stopniu każdy z tych czynników działał na jego kondycję psychiczną. Nie ulega jednak wątpliwości, że podstawowym stresem, który jest źródłem krzywdy powoda jest przewlekłość postępowania (k.2767).

Jeśli chodzi o termin, w którym kwota zadośćuczynienia powinna być uiszczona, to należy zgodnie z art. 455 k.c. przyjąć, że powinna być ona zapłacona niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania zobowiązania.

Powód wniósł o odszkodowanie za przewlekłość postępowania w piśmie z 5.12.2007r. (k.1205) ale nie określił jakiej kwoty domaga się tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych. Dopiero w piśmie z 17 kwietnia 2012r. sprecyzował żądanie i zgłosił wnioski dowodowe (k.2283). Pismo to zostało doręczone pozwanemu 20.04.2012r., zatem pozwany powinien spełnić świadczenie niezwłocznie tj. do 23.04.2012r. Zgodnie z art. 481 par. 1 k.c., jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Dlatego ustawowe odsetki od kwoty zadośćuczynienia zasądzono od dnia 24 kwietnia 2012r. (art. 481 par. 2 k.c.). Wyrok zasądający zadośćuczynienie nie ma charakteru konstytutywnego. Sąd Apelacyjny nie podziela stanowiska sądu I instancji, że odsetki winny być zasądzone od daty wyrokowania albowiem dopiero w tej dacie znane były okoliczności mające wpływ na rozmiar krzywdy. Powyższe stanowisko jest sprzeczne z treścią art. 455 k.c. i nie uwzględnia faktu, że krzywda powoda powstała w latach 1997-2007 a przewlekłość postępowania stwierdzona została w 2007r. Od tamtej pory krzywda powoda nie uległa zwiększeniu, zaś udowodnienie wysokości roszczenia nie jest przesłanką określającą termin wykonania zobowiązania.

W pozostałym zakresie apelacja powoda nie jest uzasadniona. Brak jest podstawy prawnej do zasądzenia odsetek od kwoty zadośćuczynienia za okres od 27.08.1997r. do 23.04.2012r.

Bezasadne są zarzuty apelacji także odnośnie roszczenia o odszkodowanie. Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił stan faktyczny w tej części nie naruszając art. 233 par. 1 k.p.c., oraz prawidłowo zastosował prawo i prawidłowo uzasadnił swoje rozstrzygnięcie. Sąd Apelacyjny podziela wywody sądu I instancji przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Dowód z opinii biegłego zawnioskowany przez powoda zmierzał do nieuzasadnionego przewleczenia postępowania. Dowód z opinii biegłego nie może być dopuszczony li tylko w celu poszukiwania materiału uzasadniającego tezy osoby dochodzącej odszkodowania. Rację ma sąd I instancji, że powód nie udowodnił, że czerpałby korzyści majątkowe ze zbioru filatelistycznego i numizmatycznego. Okoliczność, że zatrzymanie kolekcji przez organa ścigania uniemożliwiło powodowi jej sprzedaż nie oznacza, iż doznał z tego tytułu uszczerbku majątkowego. Kolekcja została mu zwrócona w naturze i może nią rozporządzać według własnego uznania, (kwestia szkody związanej z nieprawidłowym przechowywaniem kolekcji przez pozwanego została już prawomocnie osądzona). Powód w żaden sposób nie uprawdopodobnił, że ceny znaczków i monet w 2007r. znacząco spadły w porównaniu z rokiem 1997. Nie uprawdopodobnił także, że pieniądze otrzymane ze sprzedaży kolekcji zainwestowałby w 1997r. w konkretny biznes, który przynosiłby mu określone dochody a zwłaszcza, że podjąłby działalność gospodarczą polegającą na handlu antykami. Taki handel mógł prowadzić nawet mimo przewlekłości postępowania, której dotyczy niniejszy proces albowiem antyki zatrzymane w postępowaniu karnym zostały mu zwrócone w 1989r. i mógł nimi obracać. Nie udowodnił, że miał zamiar dokonać wymiany części swoich zbiorów na inne konkretne okazy numizmatyczne lub filatelistyczne i osiągnąć z tego tytułu zysk. Opinia biegłego odnośnie zysku jaki powód mógłby osiągnąć z wymiany zbiorów byłaby jedynie teoretyczna i wielowariantowa. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko sądu I instancji, że szkoda hipotetyczna musi być przez osobę poszkodowaną wykazana z tak dużym prawdopodobieństwem, że uzasadnia ono w świetle doświadczenia życiowego przyjęcie, że utrata korzyści rzeczywiście nastąpiła. Powód mówi jedynie o utraconej szansie na powiększenie majątku, która nie ziściła się wskutek działania osoby odpowiedzialnej za szkodę, a więc o tzw. szkodzie ewentualnej, nie dość pewnej, która mieści się jedynie w ramach jednego z możliwych wariantów rozwoju wypadków i która na gruncie art. 361 par. 2 k.c. nie podlega naprawieniu. Żaden z przesłuchanych świadków nie miał wiadomości na temat konkretnych transakcji wymiany zbiorów, które powód zamierzał przeprowadzić i zysków, które spodziewał się osiągnąć, dlatego w tym zakresie apelacja powoda uległa oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Sąd Apelacyjny podzielił zarzut, iż wynagrodzenie pełnomocnika powoda ustanowionego z urzędu zasądzone w punkcie IV wyroku powinno być przyznane nie od wartości przedmiotu sporu wynikającej z przekazania sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 16.11.2010r. ale od wartości przedmiotu sporu wskazanej w pozwie tj. od 10.000.000 zł. i dokonał stosownej korekty tego wynagrodzenia. Składa się na nie kwota 7200 zł. za I instancję oraz 5400 zł. za II instancję.

O kosztach procesu za przedmiotowe postępowanie apelacyjne orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. mając na względzie sytuację materialną powoda, oraz charakter dochodzonego roszczenia, w tym okoliczność, że obciążenie powoda obowiązkiem zwrotu kosztów pozwanemu zniweczyłoby pozytywny skutek częściowego uwzględnienia roszczenia o odszkodowanie za przewlekłość postępowania.

Wobec braku podstaw do obciążenia kosztami postępowania strony pozwanej, wynagrodzenie pełnomocnika powoda za pomoc prawną udzieloną z urzędu zasądzono od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu.

Dorota Markiewicz Ewa Kaniok Edyta Mroczek